

Nr 309.

Av herr **Andersson** i Dunker **m. fl.**, om avskrivning av vissa statens fordringar hos Kilaåns regleringsföretag.

Genom beslut den 19 maj 1922 anvisade Kungl. Maj:t dels statsbidrag från allmänna avdikningsanslaget med 140,610 kronor, dels ock lån från odlingslånefonden med 281,240 kronor till ett företag avseende reglering av Kilaån i och för torrläggning av mark inom Jogerstad, Tuna, Torp, Hagbytorp, Fadan, Backa, Gummersta, Urskåla, Berga, Krasta och Krastaängen i Tuna socken, Bögelstorp, Svedhorn, Kjulshammar, Grova, Åkerstad, Grävstad, Gällerstad, Törsta, Rällinge, Skällsta, Lunda, Fröberga, Kärrstad, Giberga, Tybble, Vallby, Valsberg, Gävle och Skena i Lunda socken samt Hesselby, Kälkestad, Lundäng, Sjukåla, Rogstad, Lunden, Östertorp, Gammelstad, Gammelstads utäng, Råstad, Brink, Spatorp, Lidatorp, Mellantorp, Garpsäter, Kilbofjäll, Smedstorp, Lida, Vaxåker, Norrhårsbråten, Tuna och Ängetorp i Kila socken av Södermanlands län, vilket företag enligt särskilt avtal av den 22 december 1919 skulle vara förbundet med en reglering av Kilaåns källsjöar, Fläten och Virlången. Tillika fastställde Kungl. Maj:t för företaget upprättad plan med bland annat det tillägg, att arbetet icke finge av lantbruksstyrelsen godkännas, förrän det visats, att regleringen av nämnda båda sjöar utförts i enlighet med därför genom Österbygdens vattendomstols utslag den 28 augusti 1920 fastställt förslag. Genom beslut den 26 september 1925 har Kungl. Maj:t till företagets utförande beviljat ytterligare bidrag från allmänna avdikningsanslaget med 21,350 kronor samt ytterligare lån från odlingslånefonden med 88,840 kronor. Slutligen har, i enlighet med vad lantbruksstyrelsen i sitt över en av intressenterna gjord framställning avgivna utlåtande den 24 februari 1927 tillstyrkt, Kungl. Maj:t den 1 april 1927 för samma ändamål anvisat dels statsbidrag med ytterligare 23,260 kronor från statens avdikningsanslag, dels ock ytterligare lån med 62,100 kronor från statens avdikningslånefond.

Vidare beslöt 1928 års riksdag i anledning av en inom första kammaren väckt motion, att Kungl. Maj:t finge utan hinder av gällande bestämmelser efter den närmare prövning, som kunde befinnas erforderlig, till Kilaåns regleringsföretag bevilja ytterligare bidrag med intill 256,150 kronor från

statens avdikningsanslag under villkor, att av det belopp, som järnvägsstyrelsen slutligen kunde bliva ålagd utgiva till åregleringsintressenterna såsom ersättning för kostnader i samband med vissa omlägnings- och förstärkningsarbeten vid Jönåkers järnvägsbro, intill 84,060 kronor inlevererades till statskontoret. Med stöd av riksdagens berörda medgivande har Kungl. Maj:t den 8 juni 1928 anvisat ytterligare statsbidrag till företaget med 256,150 kronor. Sedermera har emellertid av regleringsföretaget återbetalats ett belopp av 84,060 kronor.

Sammanlagt har Kungl. Maj:t sålunda anvisat statsbidrag utan återbetalningsskyldighet med 356,860 kronor och lån till ett belopp av 432,180 kronor.

Ifrågavarande regleringsföretag är numera slutfört och har i vederbörlig ordning godkänts.

Genom utslag den 7 november 1929 har länsstyrelsen i Södermanlands län fastställt de årliga kapitalavbetalnings- och räntebelopp, som till likviderande av ovannämnda den 19 maj 1922 beviljade lån från odlingslånefonden å 281,240 kronor årligen skulle under vart och ett av åren 1929—1954 erläggas av ägarna till i företaget ingående fastigheter.

Beträffande de lån från odlingslånefonden, som beviljats den 26 september 1925 å 88,840 kronor och den 1 april 1927 å 62,100 kronor eller sålunda tillhoppa 150,940 kronor, har länsstyrelsen ännu icke meddelat utslag angående lånens fördelning å fastigheterna för deras återbetalande.

Då ifrågavarande regleringsföretag tidigare var föremål för riksdagens prövning framhölls i ett av lantbruksstyrelsen avgivet yttrande, att kostnaderna för företagets genomförande kommit att bliva avsevärt större än från början beräknats. Av lantbruksstyrelsens berörda yttrande framgår vidare, att enligt en av vederbörande lantbruksingenjör den 28 januari 1927 verkställd utredning kostnaderna för de arbeten, vilka innefattas i den 1922 fastställda planen för åregleringen, uppgått till sammanlagt i runt tal 486,500 kronor mot det vid arbetsplanens fastställande beräknade beloppet 360,000 kronor beroende bland annat därpå, att företaget delvis utförts under en tid med högre arbetspriser, än de i den fastställda arbetsplanen beräknade. Härtill skulle förutom förrättningskostnaderna 3,910 kronor 82 öre läggas 41,783 kronor 9 öre utgörande på åregleringsföretaget belöpande andel av kostnaden för den ovanberörda med företaget förenade reglering av Kilaåns källsjöar, Fläten och Virlängen. Genom islamning förorsakad ökad schaktningsmassa hade medfört en merkostnad av 27,000 kronor. Ersättningar till vederbörande jordägare för skada och intrång genom uppläggning av mudder eller annan under arbetets utförande uppschaktad massa hade uppgått till 79,317 kronor 60 öre. Nu angivna kostnader utgjorde sammanlagt 638,511 kronor 51 öre. På grund av oförutsedda omständigheter hade emellertid intressenterna för utförande och vidmakthållande av dessa arbeten fått vidkännas ytterligare en kostnad av

sammanlagt 200,100 kronor (pålningens arbeten, muddring och uppläggning av nedrasade jordmassor m. m.). Vidare hade företaget under åregleringens utförande åsamkats ytterligare kostnad på grund av omläggning av Kilaåns lopp närmast öster om statens järnvägars bro över ån ävensom förstärkningsanordningar å ömse sidor om nämnda bro. Sagda kostnad utgjordes dels av arbetskostnad, rättegångskostnader och slitage, 73,896 kronor 50 öre, dels av ränteutgifter, 10,258 kronor 94 öre eller sammanlagt 84,155 kronor 53 öre, dels ock av kostnader, som eventuellt åsamkats statens järnvägar för bevakning av bron m. m. Från bevakningskostnaderna, vilka vid ifrågasvarande tidpunkt icke vore vare sig intressenterna ådömda eller till beloppet kända, borde i detta sammanhang bortses. Lades till de ovan angivna kostnaderna dels 30,285 kronor 13 öre motsvarande enligt lantbruksstyrelsens beräkning den del av de på åregleringsintressenterna ankommande kostnaderna för ovanberörda sjöreglering, som dessa endast hade att förskottsvis erlägga i avvaktan på från vederbörande vattenverksägare inflytande bidrag, dels ock ränteutgifter med enligt intressenternas berörda framställning bifogade räkenskaper 92,898 kronor 91 öre, erhöles en totalkostnad av 1,045,951 kronor 8 öre.

Emellertid har den av lantbruksstyrelsen sålunda beräknade totalkostnaden icke kunnat hållas utan kommit att överskridas med i runt tal 60,000 kronor.

Till belysande av företagets ekonomi åberopas följande sammandrag per den 7 november 1930 av kassaräkningen för Kilaåns regleringsföretag:

Inkomster:

Statsbidrag jämte ränteinkomst därå	kronor	357,370: —
Odlingslån	»	432,180: —
Uttaxerade medel med ränta	»	245,046: 82
Utdömd ersättning av järnvägsstyrelsen med ränta	»	96,334: 73
Bidrag av väggkassan till Tybble, Lunda och Tuna broar	»	45,612: —
Försålt virke och ved	»	2,032: —
Försålt 2 stycken lokomobiler och delar till mudderverk	»	3,160: —
Hyra för ett mudderverk	»	1,000: —
Auktionsmedel	»	3,041: 97
		<hr/>
	kronor	1,185,777: 52

Utgifter:

Avlöning enligt arbetslistor	kronor	299,502: 55
Annan avlöning	»	10,321: 03
Hr Englund för muddring av delen Tuna bro—Nyköping	»	82,045: —
Reglering av sjöarna Fläten—Virlången	»	99,243: 67
Tybble, Lunda och Tuna broar, samt ny väg vid Tybble	»	70,114: 35
Ombyggnad av småbroar	»	6,295: 09

Arbeten vid järnvägsbron (ingår ej arbetsledning)	kronor	66,987: 73
Arvode för arbetsledning	»	35,013: —
Arvode till lantbruksingenjören	»	7,328: 20
Mudderverk, lokomobiler och andra maskiner	»	99,768: —
Reservdelar och förbrukningsartiklar	»	39,601: 78
Elektriska inmonteringar och avgift för ström	»	2,159: 05
Reparationer och smiden	»	32,242: 63
Ved, kol och oljor	»	40,632: 79
Pålar och virke	»	69,351: 71
Körning och frakter	»	10,266: 50
Olycksfalls- och brandförsäkringspremier samt sjukvård	»	6,026: 59
Skadeersättning till strandägare för skörd och byggnader	»	2,789: 09
Ersättning för mark belagd med jordvallar	»	98,175: 91
Rättegångskostnader och arvoden för juridiska uppdrag	»	3,657: —
Räntor å lån i Södermanlands enskilda bank	»	100,473: 13
Diverse utgifter	»	2,062: 20
Innestående å uppsägningsräkning i Södermanlands enskilda bank	»	1,720: 52
	kronor	1,185,777: 52

Anledningen till att de slutliga kostnaderna, på sätt nämnts, kommit att överstiga till och med den totalkostnad, varmed man år 1928 räknat, är att söka däri, att markens beskaffenhet nödvändiggjort ytterligare kostsamma arbeten utöver vad tidigare beräknats. De ökade kostnaderna hava sålunda uteslutande föranletts av förhållanden, varöver arbetsstyrelsen och intressenterna icke kunnat råda, varför dessa följaktligen äro utan skuld till företags dåliga ekonomiska läge.

De sammanlagda kostnaderna för regleringsföretaget, vilka åvila delägarna, utgöras av *dels* lån från odlingslånefonden å följande belopp 281,240 kronor, 88,840 kronor och 62,100 kronor, *dels ock* å delägarna uttaxerade medel 245,046 kronor 82 öre. (I detta sammanhang torde böra uppmärksammas, att det belopp, som uttaxerats å delägarna, egentligen uppgår till 255,000 kronor, men att till följd av bristande betalningsförmåga hos en del av delägarna större belopp än ovan nämnts icke influtit). Den sammanlagda kostnad för regleringsföretagets genomförande, som åvilar delägarna, uppgår sålunda till tillhoppa 677,226 kronor 82 öre.

Som företaget i åker och äng omfattar 479,68 hektar, kommer man till att torrläggingskostnaderna uppgått till omkring 700 kronor för tunnland odlingsbar jord. Till dessa kostnader komma emellertid de utgifter, som årligen och för all framtid uppstå för företagets vidmakthållande.

För delägarna i företaget har detta sålunda kommit att utgöra en stor besvikelse. Företaget har dragit en kostnad, mångdubbelt större än från början beräknats, och torrläggingskostnaden för tunnland ställer sig ovan-

ligt hög. Till en jämförelse må nämnas, att det gängse priset inom orten för prima åkerjord håller sig vid omkring 400 till 500 kronor för tunnland, i enstaka fall något högre. Det är emellertid att märka, att den åkerjord, som sålunda finnes att köpa till pris som för tunnland ställer sig lägre än de kostnader torrlägningsföretaget dragit, är av prima beskaffenhet och befinner sig i full kultur samt är bebyggd med för jordbruket nödiga hus.

Här må vidare framhållas, att regleringsföretaget förutom de oerhörda kostnader det dragit även i annat hänseende kommit att medföra besvikelser. Vid företagens planläggande beräknades nämligen, att all av företaget berörd mark skulle bliva fullständigt torrlagd och sålunda tjänlig till åker. Emellertid befanns det under arbetets gång, att de undre jordlagren i viss utsträckning utgjordes av starkt vattenbemängd blålera samt att till följd därav å vissa områden marken sjunkit undan i samma mån som vattennivån genom regleringsarbetet sänkts, varför denna mark icke blivit tillfredsställande torrlagd. Ifrågavarande mark, som omfattar cirka 100 tunnland, användes före regleringsföretagets igångsättande till betesmark och kan på grund av den bristande torrläggningen ej heller efter regleringsföretagets utförande nyttjas såsom åker, utan måste alltjämt användas såsom betesmark. I detta fall har sålunda torrlägningsföretaget icke kommit att medföra de avsedda förmånerna.

Det är emellertid icke nog med att företaget måste betraktas såsom ett misslyckande såväl i ekonomiskt som i viss utsträckning även i tekniskt hänseende. Företaget hotar även att för de enskilda delägarna medföra de mest förödande verkningar. Det stora flertalet av delägarna torde icke på något sätt kunna komma ut med de avsevärda utgifter, som företaget medfört för dem. Även under goda tider för jordbruket torde det endast hava varit med den yttersta svårighet, som intressenterna kunnat gå i land med de omfattande kostnader, som blivit en följd av företaget. I det betryck, varunder jordbruksnäringen för närvarande lider, ter det sig såsom en ekonomisk omöjlighet för intressenterna att betala den genom företaget vunna åkerjorden med 700 kronor för tunnland. Till vidare upplysning må här nämnas, att amorteringarna å det första odlingslånet uppgå till cirka 18 kronor för tunnland årligen, samt att amorteringarna, när de senare lånen fördelats till återbetalning, komma upp i 27 kronor för tunnland. För denna jord, till vilken intressenterna förut voro ägare och som de genom de vidtagna uttaxeringarna ytterligare fått betala med omkring 250 kronor för tunnland, skulle de sålunda nödgas att i 25 års tid i amorteringar utgiva mera än som i orten högst betalas i arrende för prima åkerjord. Skulle någon lättnad icke kunna beredas delägarna, torde det vara att emotse att flertalet av dem, vilka redan genom de verkställda uttaxeringarna äro till det yttersta pressade, få gå från hus och hem och därigenom gå förlustiga frukterna av kanske livslångt träget arbete.

I den situation, som sålunda uppkommit, synes det som om staten borde

träda hjälpande emellan för att förhindra alltför ödesdigra följder av företaget. Emellertid torde det för sådant ändamål icke erfordras att staten gör ytterligare kontanta utlägg, utan torde det vara tillfyllest, om staten avstår från att inkräva de lån från odlingslånefonden, som senast lämnats till företaget, nämligen den 26 september 1925 å 88,840 kronor och den 1 april 1927 å 62,100 kronor. Därest staten efterskänker nämnda belopp, tillhoppa 150,940 kronor, vilka ännu icke till återbetalning fördelats mellan markägarna, torde det finnas utsikter till att markägarna, om än med stora svårigheter och uppoffringar, skola vara i stånd att återbetala det tidigare statslånet. Det bör emellertid i detta sammanhang uttryckligen framhållas, att det pris, som markägarna i så fall skulle få betala för den genom företaget vunna marken, uppgår till 550 å 555 kronor för tunnland eller sålunda ett pris, som i allt fall högst avsevärt överstiger vad prima åkerjord i högsta kultur betingar i orten. Markägarna skulle sålunda icke genom att staten avstode från berörda fordringar komma i en situation, som kunde betecknas såsom förmånlig utan allenast såsom möjlig att uthärda. Genom en dylik eftergift från statens sida torde emellertid kunna undvikas, att flertalet av intressenterna drives till ruin, ett mål som ur statens synpunkt torde te sig behjärtansvärt.

Under åberopande av det anförda hemställes,

att statens fordran hos Kilaåns regleringsföretag på grund av de lån från odlingslånefonden, som till företaget utlämnats den 26 september 1925 å 88,840 kronor och den 1 april 1927 å 62,100 kronor, måtte avskrivas.

Stockholm den 22 januari 1931.

Harald Andersson,
Dunker.

Gustaf Olsson,
Ramsta.

Erik Laurén.
